

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT PSYCHOLOGII

ul. Stefana Jaracza 1
00-378 Warszawa

tel./fax 022 583-13-80/81
sekretariat@psych.pan.pl
www.psych.pan.pl

Warszawa, 4.07. 2023

dr hab. Małgorzata Fajkowska, prof. IP PAN
Pracownia Psychologii Osobowości,
Instytut Psychologii, Polska Akademia Nauk

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Eweliny Sitko
pt. *Wybrane psychologiczne uwarunkowania stylów podejmowania decyzji u osób we*
wczesnej dorosłości
przygotowanej pod kierunkiem
Prof. dr hab. Andrzeja Sękowski oraz dr Barbary Cichy-Jasiochy

Pierwsza wersja rozprawy doktorskiej Pani mgr Eweliny Sitko, została skierowana przeze mnie do poprawy. Praca w pierwotnym wydaniu, zawierała szereg usterek teoretycznych, metodologicznych i warsztatowych, które dokładnie opisałam w pierwszej recenzji z dn.1.09. 2022. Uznałam, że ze względu na ważność tematu, wkład pracy Autorki oraz fragmenty pracy, które oceniłam jako zdecydowanie pozytywne (np. jej część empiryczną) najlepszym rozwiązaniem będzie skierowanie pracy do poprawy i poddanie jej ponownej recenzji. Zatem, oceniam dysertację Pani mgr Sitko po raz drugi, po wprowadzeniu przez Autorkę poprawek. Autorka pracy, dodatkowo, w formie pisemnej odpowiedziała na moje uwagi krytyczne.

Na wstępie, z powodów formalnych, powtórzę te treści, które zawierała moja pierwsza recenzja. Mianowicie, przypomnę, co było celem i rezultatami badawczymi tej pracy. I tak, celem naukowym przedłożonej mi do oceny pracy doktorskiej mgr Eweliny Sitko była analiza relacji pomiędzy stylami podejmowania decyzji a wybranymi zmiennymi różnicowymi, tj. temperamentem, nastrojem, stylami myślenia oraz stylami radzenia sobie ze stresem u osób we wczesnej dorosłości. Ponadto, analizowano relacje pomiędzy temperamentem a stylami podejmowania decyzji przy uwzględnieniu mediatorów, takich jak nastrój, style myślenia oraz style radzenia sobie ze stresem. Przeprowadzono badania on-line, których procedura polegała na wypełnieniu przez respondentów zestawu kwestionariuszy do oceny stylów

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT PSYCHOLOGII

ul. Stefana Jaracza 1
00-378 Warszawa

tel./fax 022 583-13-80/81
sekretariat@psych.pan.pl
www.psych.pan.pl

---

podejmowania decyzji (Scott i Bruce, 1995), cech temperamentu (Webster i Crysel, 2012), pozytywnego i negatywnego nastroju (Watson i Clark, 1992), stylów myślenia (Sternberg, 1997) i stylów radzenia sobie ze stresem (Carver i in, 1989). Zebrano także informacje socjodemograficzne. Ostatecznie, analizie statystycznej (zastosowano tu m.in. analizy korelacyjne, t-Studenta, krokową analizę regresji, analizę mediacji) poddano dane pochodzące od grupy złożonej z 280 osób (K=156) w wieku 20-40 lat. Autorka pracy raportuje, że uzyskane wyniki badań w zakresie relacji:

- *temperament-styl podejmowania decyzji*, wskazują na pozytywny związek między impulsywnością oraz poszukiwaniem wrażeń a intuicyjnym i spontanicznym stylem podejmowania decyzji; negatywny związek między poszukiwaniem wrażeń i impulsywnością a racjonalnym stylem podejmowania decyzji;
- *nastroj-style podejmowania decyzji*; tu rezultaty badawcze ujawniają pozytywny związek między intuicyjnym i spontanicznym stylem podejmowania decyzji a nastrojem pozytywnym; dodatkowo zaobserwowano, że im niższy poziom nastroju pozytywnego i wyższy poziom nastroju negatywnego tym wyraźniejszy związek ze stylami zależnym i unikającym podejmowania decyzji;
- *style myślenia-style podejmowania decyzji*; w tym zakresie wyniki badań sugerują szereg specyficznych powiązań między stylami myślenia a stylami podejmowania decyzji np., pozytywny związek między stylami myślenia takimi jak, wykonawczy, oceniający, hierarchiczny i lokalny, a racjonalnym stylem podejmowania decyzji czy pozytywny związek między zależnym stylem podejmowania decyzji a wykonawczym, zewnętrznym i konserwatywnymi stylami myślenia;
- *style radzenia sobie ze stresem-style podejmowania decyzji*; i w tym przypadku zaobserwowano szereg istotnych i specyficznych relacji, np. pozytywny związek pomiędzy spontanicznym stylem podejmowania decyzji a poczuciem humoru, zaprzeczaniem czy negatywny z planowaniem.

Ponadto, wykazano, że każda ze zmiennych włączona do modelu jako mediator (nastój, style myślenia, style radzenia sobie ze stresem) w sposób swoisty wyjaśnia relację pomiędzy wybranymi cechami temperamentu a stylami podejmowania decyzji.

Po szczegółowym zapoznaniu się z poprawioną wersją dysertacji nadal podtrzymuję,

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT PSYCHOLOGII

ul. Stefana Jaracza 1
00-378 Warszawa

tel./fax 022 583-13-80/81
sekretariat@psych.pan.pl
www.psych.pan.pl

że jej podstawową zaletę jest podjęcie w badaniach zagadnienia stylów podejmowania decyzji, które to zagadnienie, jak słusznie i wielokrotnie wspomina Autorka w pracy, jest obszarem badań mało eksplorowanym na terenie psychologii różnic indywidualnych. Uważam też, że uzyskane wyniki badań mają potencjalną wartość aplikacyjną. Dodatkowo, praca charakteryzuje się czytelną strukturą.

Po zapoznaniu się z drugą wersją tej pracy wydaje się, że Autorka wykorzystała wszystkie moje szczegółowe uwagi. Także, większość moich uwag ogólnych Autorka uwzględniła w nowej wersji pracy. Jednak w przypadku uwag ogólnych, nie wszystkie poprawki są kompletne albo zadawalające. To, co można uznać, za korektę podnoszącą wartość pracy, to próba pokazania teoretycznych związków między zmiennymi (por. Rozdział II), poprawna aplikacja terminologii pochodzącej z teorii Watsona i Clark (choć to dotyczy tylko części teoretycznej, w części empirycznej i w dyskusji, terminy te nadal są używane niepoprawnie) czy próba wyjaśnienia dlaczego badania prowadzone są wśród osób we wczesnej dorosłości (choć na poziomie szczegółowych hipotez badawczych, takiego wyjaśnienia już nie znajduję).

W dalszym ciągu jednak Autorka nie uznaje, że badania prowadzone w modelu korelacyjnym nie uprawniają do wnioskowania o „uwarunkowaniach” a jedynie o związkach między zmiennymi. Oczywistym jest to, że analiza teoretyczna może doprowadzić do tego, że dane zmienne uznamy za predyktory, czy do tego, że jedną grupę zmiennych nazwiemy „zmiennymi wyjaśnianymi” a inną „zmiennymi wyjaśniającymi”. Niemniej, to tyle do czego model korelacyjny uprawnia. W pisemnej odpowiedzi na moją pierwszą recenzję, Autorka przekonuje mnie do swojego stanowiska, że poprawnym jest wnioskowanie o uwarunkowaniach stylów podejmowania decyzji w kontekście zastosowanej przez nią procedury badawczej, podając dwa tytuły opublikowanych prac empirycznych (jedna z czasopisma medycznego *Vaccine*, a druga z lokalnego, polskiego czasopisma), w których pojawia się termin uwarunkowania w tytule. Przejrzałam te prace. Obydwie zawierają badania prowadzone w modelu korelacyjnym i na tej podstawie można stwierdzić, że nie badają „uwarunkowań”. Nie przypuszczam, aby taka sytuacja mogła mieć miejsce w renomowanych czasopismach psychologicznych z zakresu psychologii różnic indywidualnych czy psychologii osobowości. Podsumowując ten wątek, tytuł przedłożonej mi do oceny pracy

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT PSYCHOLOGII

ul. Stefana Jaracza 1
00-378 Warszawa

tel./fax 022 583-13-80/81
sekretariat@psych.pan.pl
www.psych.pan.pl

---

doktorskiej nie powinien zawierać terminu „uwarunkowania”, choć rozumiem, że zmiana tytułu na tym etapie rodziłaby pewne trudności proceduralne. Jednak w samej pracy taka korekta byłaby możliwa. I jest wykonana w pierwszej, teoretycznej części dzieła, ale już po przekroczeniu jego setnej strony takiej korekty Autorka nie wykonała (np. s. 117, s.159, s. 163, s. 166, s. 168, s. 169, s. 176). Autorka chce mnie przekonać, że pisząc o determinantach stylów podejmowania decyzji nie zakłada wnioskowania „przyczynowo-skutkowego”. Oczekuję, że podczas obrony pracy doktorskiej Autorka odniesie się do tego zagadnienia. Uważam je za bardzo istotne, w kontekście nie tylko tej pracy, ale nauk społecznych, do jakich zaliczana jest psychologia.

Otwierając nowy wątek, pragnę zauważyć, że po korekcie praca nadal zawiera treści zbędne i niejednokrotnie powtarzające się. W pierwszej recenzji napisałam:

- *„W części teoretycznej dzieła pojawiają się szeroko opisane treści, które nie są istotne z punktu widzenia „bazy teoretycznej” dla sformułowanych problemów badawczych. Zaliczyłabym do nich prezentację różnych modeli podejmowania decyzji z punktu widzenia filozofii, ekonomii, neuronauki i psychologii. Zamiast tego sugeruję skoncentrowanie się na tym modelu podejmowania decyzji, który stanowi teoretyczne podstawy tej rozprawy, którym jak rozumiem jest model podejmowania decyzji bazujący na emocjach (EIC, Lerner i in. 2015) oraz na wykazaniu jakie teoretyczne powiązania ze stylami podejmowania decyzji ma tenże model. Szczególnie zaś na tym, jakie relacje teoretyczne łączą model EIC z wybraną w tej pracy koncepcją stylów podejmowania decyzji (Scott i Bruce, 1995).”*

Podtrzymuję tę krytykę. Następnie, napisałam też, że:

- *Podobnie rzecz ma się z opisem temperamentu, emocji, stylów poznawczych czy stylów radzenia sobie ze stresem. Na przykład, pomimo iż projekt badawczy zaprezentowany w tej pracy opiera się na teorii temperamentu Marvina Zukermana, Autorka bez wyrażonej explicite konieczności teoretycznej opisuje min. Regulacyjną Teorię Temperamentu czy teorię Pawłowa.*

Innymi słowy, praca w części teoretycznej jest „przegadana”. Kolejne wątki teoretyczne

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT PSYCHOLOGII

ul. Stefana Jaracza 1
00-378 Warszawa

tel./fax 022 583-13-80/81
sekretariat@psych.pan.pl
www.psych.pan.pl

---

wprowadzane są w ujęciu historycznym („od Adama o Ewy”), zamiast skupienia się na opisie wybranych tu modelach teoretycznych oraz wyprowadzonych z tych modeli terminów teoretycznych.

Podobnie rzecz ma się z częścią empiryczną. Tu także mamy do czynienia z nadmiarem informacji. Niektóre treści zawarte w części empirycznej powinny należeć się w załącznikach. Na przykład, wyniki badań z zakresu adaptacji narzędzia badawczego (*KSDP*). W zamian zaś, brakuje informacji istotnych np. wyjaśnienia dlaczego testy nie były podawane badanym w porządku losowym?

Dyskusja w dużej mierze jest powtórzeniem wyników badań. Autorka nie pokazała jednego spójnego, konkluzyjnego obrazu uzyskanych rezultatów nakreślonego w ramach wybranych modeli teoretycznych (z zakresu stylów podejmowania decyzji czy modelu podejmowania decyzji, EIC). Taka próba ich interpretacji w kontekście teorii EIC pojawia się w pracy, (str. 165) jednak jest mało klarowna w takim sensie, że linia argumentacji jest prowadzona jakby „obok” rezultatów uzyskanych w badaniach Doktorantki.

W dalszym ciągu praca wymaga korekty edytorskiej. Pojawiają się w niej błędy gramatyczne, literówki, kolokwializmy. Na przykład, w kontekście teorii temperamentu nie posługujemy się terminem „neurotyzm” tylko „neurotyczność” (str. 6). Także można zarejestrować liczne usterki warsztatowe w zakresie pisania pracy naukowej z psychologii. Na przykład, spis treści, zawiera liczne, niejasno sformułowane tytuły (np. *Style myślenia a inne zmienne*). Dodam też, że streszczenia (w języku polskim i angielskim) powinny być napisane tak, aby zawierały jasną przesłankę teoretyczną dla podjętych badań oraz konkretnie opisane wyniki badań.

Podsumowując, pomimo przedstawionych przeze mnie krytycznych uwag dotyczących poprawionej wersji pracy doktorskiej uznaję, że recenzowana przeze mnie rozprawa autorstwa mgr Eweliny Sitko spełnia warunki określone w art.31 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017r. poz. 1798). W związku z powyższym - z przekonaniem, że sporna sprawa dotycząca używania terminu „uwarunkowania” w pracy, zostanie wyjaśniona podczas obrony doktoratu - wnioskuję o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

M. Fejko